

Nr 131.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående företagande av laga skiften enligt lagen den 30 april 1925 (nr 102) rörande vissa laga skiften inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län; given Stockholms slott den 12 februari 1926.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

Sven Linders.

*Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 februari 1926.*

Närvarande:

Statsministern SANDLER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden
OLSSON, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, LINDERS, SCHLYTER, WIGFORSS,
MÖLLER, LEVINSON.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anför departementschefen, statsrådet Linders följande:

I sammanhang med de i årets statsverksproposition under nionde huvudtiteln, punkt 133, upptagna frågorna om understöd av jorddelningsväsendet m. m. berörde jag även (statsrådsprotokollet sid. 422) frågan om beredande av medel till skiften enligt lagen den 30 april 1925 (nr 102) rörande vissa laga skiften inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län. Därvid anförde jag, att

Bihang till riksdagens protokoll 1926. 1 saml. 108 häft. (Nr 131).

beslut om framställning till riksdagen i ämnet torde fattas efter utförandet av viss utredning, som av angivna grunder icke kunnat föreligga vid tidpunkten för statsverkspropositionens avlåtande. Sedan nämnda utredning numera verkstälts, anhåller jag att få ånyo anmäla denna fråga.

Till en början torde jag då få lämna en kortfattad redogörelse för innehållet i sagda lag den 30 april 1925.

Lagen avser laga skiften, som verkställas för vinnande av erfarenhet beträffande vilka regler böra för framtiden vinna tillämpning med avseende å laga skifte till rubbning av storskifte, som inom Kopparbergs län verkställts på bekostnad eller med understöd av staten.

De delar av Kopparbergs län, inom vilka storskifte verkställts på bekostnad eller med understöd av staten och för vilka lagen alltså äger tillämpning, äro Orsa, Våmhus, Mora, Solleröns, Venjans, Älvdalens, Särna, Idre, Gagnefs, Äls, Bjursås, Leksands, Siljansnäs, Rättviks, Boda, Ore, Floda, Näs, Järna, Äppelbo, Malungs, Lima, Transtrands, Sätters, Svärdsjö, Envikens, Vika, Torsängs, Stora Tuna, Silvbergs och Gustavs socknar.

Laga skifte verkställles efter medgivande av Kungl. Maj:t.

I fråga om skiftesvitsord, uteslutande av viss mark från skifte samt utflyttning upptager lagen under 2 § vissa särbestämmelser.

Sålunda skall angående skiftesvitsord lända till efterrättelse vad i kungörelsen den 18 februari 1859 (nr 11) finnes stadgat. Enligt bestämmelserna i sagda kungörelse gäller — så vitt nu är i fråga — att skifte bör företagas, om ansökning därom är undertecknad av jordägare, innehavande minst två tredjedelar av skifteslagets skattetal. I annat fall åligger det lantmätaren att höra delägarna vid sammanträde. Bestrides då skiftet av delägare, som innehava mer än hälften av skifteslagets skattetal, förfaller frågan för den gången. Utfalla åter två tredjedelar eller mera av rösterna för skifte, gives dessa vitsord. Äro rösterna lika för och emot skiftets verkställande eller uppgå ej rösterna för skifte till två tredjedelar av hela röstetalet, behandlas ärendet enligt 89 § skiftesstadgan. I fråga om uteslutande av mark från skifte är i 1925 års lag stadgat, att i fäbod belägen inrösningsjord samt skogsmarker må, även där sådant eljest icke är enligt lag eller annan författning medgivet, helt eller delvis uteslutas från delningen, så framt icke sådan marks intagande i skiftet befinnes komma att, utan någon delägars skada, för delägarna i allmänhet medföra fördelar, som väsentligen överväga därav följande kostnader och olägenheter. I fråga om utflyttning stadgas, att delägare ej må mot sitt bestridande förpliktas att utflytta ur by. I övrigt verkställles skiftet enligt särskilda föreskrifter, som Kungl. Maj:t äger meddela, eller, i den mån sådana föreskrifter icke meddelats, med tillämpning av vad lag eller annan författning rörande laga skifte innehåller.

Ansökning om förordnande för lantmätare att verkställa skifte enligt ifrågakavande lag skall, enligt bestämmelse i 3 §, hava senast den 31 de-

cember 1925 inkommit till länsstyrelsen i Kopparbergs län. Inkommen ansökning insändes till Kungl. Maj:t, som bestämmer, om lantmätare skall förordnas i anledning av ansökningen. Sedan jämlikt Kungl. Maj:ts beslut förordnande för lantmätare meddelats, åligger det, jämlikt 4 §, förrättningsmännen, därest laga hinder mot förrättningen icke finnes möta, att vid sammanträde med delägarna verkställa utredning, huruvida och i vilken omfattning mark, enligt vad ovan sagts, bör uteslutas från delning, samt att avgiva yttrande i frågan, varefter handlingarna skola av lantmätaren insändas till Kungl. Maj:t, som bestämmer, om skifte enligt 1925 års lag skall komma till stånd eller icke. Bifalles ansökning, bestämmer Kungl. Maj:t tillika, huruvida och i vilken omfattning mark skall från delningen undantagas, samt meddelar i övrigt erforderliga särskilda föreskrifter.

Vid förrättning enligt denna lag skola kostnaden till förrättningsmännen, lösen av kartor och handlingar samt kostnad för väganläggningar, som föranletts av skiftet, ävensom för utflyttning, som prövats bereda förmånligare ägoanordning, gäldas av allmänna medel.

I detta sammanhang torde det tillåtas mig att något erinra om vad som förekom vid framläggande för riksdagen 1925 av förslag till sagda lag.

Förslag till lagen hade avgivits av f. d. justitierådet A. Berglöf i egenkap av ledare för den pågående utredningen angående jordförhållandena i Kopparbergs län (Dalautredningen). Sedan yttranden avgivits av överlantmätaren i Kopparbergs län och lantmäteristyrelsen samt viss omarbetning skett av justitierådet Berglöfs förslag och lagrådets utlåtande däröver inhämtats, avlät Kungl. Maj:t den 23 januari 1925 proposition i ämnet, nr 21, till riksdagen.

I det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden uppehöll sig departementschefen först vid ändamålet med skiftesförrättningarna: att Dalautredningen skulle få tillfälle att praktiskt pröva de grundläggande riktlinjer, som Dalautredningen ämnat i huvudsak följa vid utarbetandet av sina förslag, och att i övrigt samla erfarenhet till vägledning vid sitt arbete. Genom försöksskiftena skulle vinnas erfarenhet till ledning vid utformandet av de särbestämmelser beträffande jorddelningen, som uppenbarligen vore erforderliga inom ifrågavarande del av landet. För inhämtande av i sådant avseende erforderlig erfarenhet torde icke — anförde departementschefen — vara nödigt, att ett större antal skiften komme till utförande, utan syntes i sådant hänseende vara tillfyllest, att ett eller annat skifte i olika trakter verkställdes. Vid bestämmandet av antalet skiften syntes i första hand vara av betydelse, huru många ansökningar om skifte, som inkommit. Vidare syntes det böra få betydelse, inom vilka delar av länet de skifteslag vore belägna, som avsåges i de gjorda ansökningarna. Det borde nämligen tillses, att skiftesområdena uttoges så, att icke mera än ett skifte komme till utförande inom varje trakt, och vidare måste den fordran uppställas, att de ifrågavarande skiftena komme till utförande inom

områden, som kunde anses lämpliga för provskiften. Vid en dylik begränsning syntes kostnaden för provskiftena komma att hålla sig inom rimliga gränser. Departementschefen erinrade härvid, att till kostnad, som provskiftena förorsakade, endast borde hänföras vad dessa skiften komme att kosta staten utöver vad eljest skulle utgå enligt gällande bestämmelser om statsbidrag till lantmäteriförrättningar. Emellertid borde, enligt departementschefens uppfattning, frågan så ordnas, att riksdagen komme i tillfälle att bestämma även den närmare omfattningen och kostnaderna. För provskiftenas verkställande borde för budgetåret 1926—1927 och följande budgetår anvisas särskilt anslag. Givet vore att, innan dylikt anslag ifrågasattes till beviljande, riksdagen borde sättas i tillfälle att taga ståndpunkt till frågan, i vilken utsträckning provskiften skulle ske. Sedan ansökningarna om skiften inkommit, syntes det också låta sig göra — även om frågan om vilka särskilda skiften, som skulle verkställas, måste stå öppen — att ange det ungefärliga behövliga antalet samt den sannolika omfattningen av skifteslagen. Därmed syntes även kostnaden kunna beräknas någorlunda tillfredsställande.

Andra lagutskottet, till vilket propositionen remitterades, tillstyrkte (utlåtande nr 23) lagförslagets antagande med viss förändring.

Riksdagen beslöt (skrivelse nr 127) i enlighet med vad utskottet tillstyrkt.

Med särskilda skrivelser har länsstyrelsen i Kopparbergs län överlämnat till länsstyrelsen ingivna ansökningar om företagande av laga skiften enligt ifrågavarande lag från delägare i 38 skifteslag, nämligen Östansjö och Östanviks skifteslag i Ore socken, Oxbergs, Gopshus, Östnors, Långlets, Garsås, Vika, Bonäs, Nusnäs, Vinäs, Färnäs och Kråkbergs särskilda skifteslag i Mora socken, Stumsnäs skifteslag i Rättviks socken, Vallmora och Billingnäs skifteslag i Aspeboda socken, Våbäcks och Backa särskilda skifteslag i Gustavs socken, samtliga skifteslag inom Sollerö socken, Hallens, Backbyns och Näsbyggebys skifteslag inom Siljansnäs socken, Grytnäs och Sundsnäs samt Västanviks och Karlsarvets särskilda skifteslag inom Leksands socken, Östra Insjöns skifteslag i Åls socken, Hagens skifteslag samt Sunnanbyns, Tallrisets och Forsgårdets skifteslag i Floda socken ävensom Skamheds och Huläns, Storbyns, Myrbacka, Norets, Skälö, Utsälje samt Morns och Vikarhedens särskilda skifteslag i Järna socken.

Det torde böra anmärkas, att ansökningen från Morns och Vikarhedens skifteslag inkommit till länsstyrelsen efter den 31 december 1925. Vidare torde i detta sammanhang — med avseende därå, att Aspeboda socken icke tillhör de delar av Kopparbergs län, som storskiftats på bekostnad eller med understöd av staten — böra nämnas, att det skifteslag inom socknen, som avses i gjord ansökning, vid tiden för storskiftets verkställande tillhörde Stora Tuna socken och därefter i administrativ ordning överförts till Aspeboda socken.

I ärendet hava utlåtanden avgivits dels den 23 januari 1926 av justitie-

rådet Berglöf i egenskap av ledare av Dalautredningen, dels ock den 29 januari 1926 av lantmäteristyrelsen.

Justitierådet Berglöfs utlåtande utmynnar i en hemställan, att Kungl. Maj:t vid avlåtande till riksdagen av den i årets statsverksproposition i ämnet förebådade propositionen måtte utgå ifrån, att samtliga omnämnda ansökningar om skifte — sammanförda till 25 skifteslag — skulle kunna beviljas enligt förutnämnda lag av den 30 april 1925. I fråga om kostnaderna anför han, att ett besparat belopp av omkring 80,000 kronor å reservationsanslaget till skifteslagsindelning i vissa delar av Kopparbergs län, varmed för ändamålet räknas i statsverkspropositionen, för budgetåret 1926—1927 kunde anses lämpat för nyssnämnda maximiantal skiften. Om de avsedda laga skiftena, såsom ämnat vore, igångsattes under våren 1926, torde nämligen för det första förrättningsåret ej behöva räknas med större kostnad för varje skifte än 3,000 å 4,000 kronor. Utlåtandet är i övrigt av i huvudsak följande lydelse:

Justitierådet
Berglöf.

När anslag vid 1923 års riksdag begärdes för igångsättande av en utredning rörande jordförhållandena i Dalarna, betonades behovet av lagstiftningsåtgärder i syfte huvudsakligen att befordra en lämplig ägosammandragning. Vid sidan härav har redan tidigare kraftigt framhävts nödvändigheten att bereda större ordning och enkelhet i jordredovisningen. Vikten av detta sistnämnda spörsmål har under den tid, Dalautredningen hittills varit verksam, alltmer framträtt. Ännu är det en öppen fråga, huruvida för ändamålet böra anordnas särskilda utredningsförrättningar. Uppenbart är emellertid, att beträffande dylika förrättningar — vilka närmast skulle syfta mot ernående av större stadga i fastighetsväsendet och där sålunda det privaträttsliga intresset kan sägas vara i det väsentliga avkopplat — staten bör helt träda in för kostnaderna på sätt fallet är med jordregisterarbetet. Hur viktig än denna så att säga kamerala sida av frågan är, kan man emellertid icke bortse från att vinsten av arbetet därå blir av huvudsakligen formell art, och det gäller därför att taga i akt de tillfällen, som erbjuda sig att förknippa dylik utredning med ett tillrättaliggande av förhållandena på marken, och därmed samtidigt vinna något i det i realiteten onekligen viktigaste hänseendet. Laga skifte är just ett sådant tillfälle som intet annat. De båda skilda linjerna — arronderingslinjen och den kamerala linjen — kunna därvid sägas sammansmälta till en enda, som i görligaste mån för fram till målet: att skapa förbättring i nu rådande förhållanden till gagn för både det privata och det publika intresset. Särskilt tillåter jag mig bringa i erinring ej mindre hurusom vid laga skifte yppas möjlighet såsom aldrig eljest till ett radikalt sammanläggningsförfarande än även att ett sådant, med hänsyn till den nuvarande kamerala splittringen av de olika brukningsdelarna synnerligen påkallat förfarande just i Dalarna på ett enastående sätt underlättas därav att jorden i så stor utsträckning är gravationsfri.

Det av huvudsakligen allmänt intresse uppburna utredningsarbetet kommer sålunda helt visst att kräva stort utrymme vid laga skiften inom här ifrågakommande delar av Dalarna. Därpå har bland annat det av Dalautredningen utförda försöksskiftet i Västansviks och Karlsarvets skifteslag inom Leksands socken lämnat prov. Belysande för det nu rådande fastighetsväsendet är, att redogörelsen för äganderättsförhållandena inom detta ej särskilt stora skifteslag upptager mer än 200 maskinskrivna sidor.

Då försöksskiftet i Västanvik och Karlsarvet likasom det av Dalautredningen jämväl föranstaltade försöksskiftet inom Baeka by i Gustavs socken blivit, så långt desamma fullföljts, utförda med iakttagande av synpunkter, som lära få tillämpning vid de nu tillämnade laga skiftena, må i övrigt här anföras följande angående berörda försöksskiften:

Västanviks och Karlsarvets skifteslag har sina inägor och sin hemskog belägna i ett sammanhängande komplex vid västra stranden av den s. k. Österviken av Siljan mitt emot Leksands kyrka. Skifteslagets fäbodrar och fäbodeskog ligga, såsom regel är i Nedan-Siljan, icke i ett sammanhang, utan hemmanen hava sina fäbodrar och sin fäbodeskog insprängda bland hemman från andra byar i tillhopa 14 fäbodeställen inom den s. k. Häradsfjärdingen. Någon såsom utskog betecknad mark finnes ej.

Försöksskiftet har avsetts omfatta inägorna vid byn och hemskogen, men delningen har slutförts endast beträffande åkerjord och tomter. Dessutom har emellertid utredning verkställt angående delägarnas innehav inom den från delning uteslutna marken, d. v. s. inägojorden och skogen i fäbodarna. Hävdelinjerna därstädes hava inlagts å kartor, åstadkomna genom kopiering i erforderlig utsträckning av förefintliga storskiftes- och hemmansklyvningskartor. En särskild hävdeförteckning över detta område har påbörjats, men arbetet därmed är ännu icke slutfört. I delningsbeskrivningen har vid varje ägolott insatts hänvisning till ägarens i denna hävdeförteckning redovisade mark. Av skiftesakten framgår sålunda, vilka ägor även utanför själva delningsobjektet tillhöra varje utlagd ägolott. Därigenom har avlägsnats faran för att sambandet mellan skiftet och den gamla indelningen av den uteslutna marken blir brutet.

Angående hemmanen i skifteslaget har, på sätt redan antytts, en djupgående äganderättsutredning blivit verkställd. Beträffande ett flertal hemman har densamma måst ledas tillbaka ända till den tid, då hela hemmanet var i en ägares hand. I hävdeförteckningen över den delade marken har insatts hänvisning till denna äganderättsutredning, varigenom dessa båda handlingar tillsammans utvisa, å vilka fång varje delägaras ägoinnehav rätteligen grundar sig. Skiftesakten innefattar följaktligen en sådan redovisning av alla hemman inom skifteslaget, som avsetts med de s. k. utredningsförrättningarna.

Inägorna vid byn och hemskogen innehålla följande ägoarealer:

Tomter och åker	128 hektar
Äng och odlingsmark	343 »
Avrösningsjord	252 »
Impediment	10 »

Summa 733 hektar.

Tomt- och åkerkomplexet är indelat i 1,151 ägofigurer, vilkas begränsningslinjer till största delen utgöras av hävdelinjer och gradskillnader. Figurernas medelareal är sålunda endast 0.11 hektar. Åkerjorden är till sin naturliga beskaffenhet synnerligen ojämn med tvära övergångar från bättre till sämre jord.

Antalet särskilt utbrutna ägolotter utgör 85. Den största brukningsdelen hävdar en areal öppen åker inom byområdet av 8.53 hektar. I övrigt varierar åkerarealen å de fastigheter, där jordbruk bedrivs, mellan 0.50 och 5 hektar. Skifteslaget kan således sägas vara typiskt för denna småbrukarbygd.

Vid skiftet har en ägolott utlagts åt varje delägare. Det sammanlägg-

ningsförfarande, som upptages i mitt med skrivelse den 17 december 1925 överlämnade förslag till särskilda föreskrifter beträffande förrättningar enligt 1925 års lag, har sålunda här kommit till förberedande tillämpning.

Den härvid fogade kartan bil. A¹ visar åkerjordens och tomtmarkens nuvarande indelning. Då det icke lämpligen låtit sig göra att förse denna karta med litterabeteckning eller på annat sätt utmärka, vilka tegar tillhöra en och samma brukningsdel, har kartan sitt största intresse såsom utvisande de nuvarande åkertegarnas storlek. De å kartan uppdragna streckade linjerna utgöra nämligen tegskillnader (hävdelinjer), och i regel bilda även utfallsdiken, vägar och andra naturliga gränser skillnad mellan olika ägare. Såsom av kartan framgår, äro tegar med 8—10 meters bredd ej ovanliga. Hävdelinjer äro inlagda endast å åkerjorden. De streckade linjer, som äro framdragna över slog- och skogsmarken, äro gränslinjer mellan storskifteshemman.

Såsom bil. B² närslutes en karta, som utvisar resultatet av försöksskiftet. Denna karta upptager vad som erfordras för att utvisa läget av de olika ägolotterna samt fördelningen i skilda ägoslag. Ägolotterna hava åsatts särskilda littera. Vid bestämmandet av dessa har den principen följts, att en ägolott, som består av endast en gammal åbolott (ett hemman) eller del av sådant, åsatts denna åbolotts litt., föregånget, där så erfordrats för att skilja det från andra, av en romersk siffra. De ägolotter åter, som tillhöra delägare i flera hemman (och där sammanläggning sålunda ägt rum), hava betecknats med två efter varandra ställda stora bokstäver (AA, AB etc., BA, BB etc.).

I en härvid fogad tabla, Bil. C³ upptages antalet hemman, vari varje jordägare har del, samt antalet tomt- och åkerskiften till varje brukningsdel enligt nuvarande ägoinnehavet och enligt det verkställda försöksskiftet. Ägolotter, som utgöras av enbart slog- eller skogsmark, äro ej medtagna.

Hade det endast gällt att för Dalautredningens studium utvälja ett skifteslag, där en mycket kraftig ägosammandragning utan större svårighet kunnat ske, skulle det varit lätt att finna vida tacksammare föremål än Västanvik och Karlsarvet, bortsett då från den i själva verket avgörande frågan om delägarna befunnits villiga att upplåta sin mark till studieobjekt. För utredningen har det emellertid framstått såsom i första hand önskvärdt att vid ett praktiskt prov ställas inför de varjehanda svårigheter, som uppkomma vid skifte och som kunna sägas vara typiska enkannerligen för Siljansbygden. Ur sådan synpunkt har valet varit gott. Å de för denna landsdel karaktäristiska förhållandena på fastighetsväsendets område har försöksskiftet lämnat en rik provkarta och sålunda erbjudit ett värdefullt material för bedömning av de för en ordnad jordredovisning erforderliga åtgärderna. Icke minst har intresset knutit sig till frågan, i vad mån en nöjaktig ägosammandragning vore möjlig utan nämnvärd utflyttning. I detta hänseende har skiftet varit desto mera lärorikt, som bosättningen i Västanvik är huvudsakligen koncentrerad till en bestämt avgränsad byklase och förutsättningarna för en radikal ägosammandragning även så till vida varit ogynnsamma, att ägorna i avseende å jordart och terrängförhållanden äro synnerligen växlande. Och ehuru, såsom förut antytts, ägosplittringen inom skifteslaget ej är för denna bygd anmärkningsvärd

¹ Bilaga A vid denna proposition.

² » B »

³ » C »

stor och man räknat med endast fyra utflyttningar (efter frivilligt åtagande av ägarna till lotterna litt. BI, BL, BO och BX), har genom skiftet en påfallande förbättring i ägoanordningen ernåtts. Det torde härvid bemärkas, att tablan under bil. C icke gör full rättvisa åt det gynnsamma resultatet, i det sådana av en och samma person hävdade ägor, vilka till någon del beröra varandra, beräknats såsom endast *ett* skifte, även då de ur brukningssynpunkt te sig såsom ett flertal tegar. Med beaktande av att dylika, ofta förekommande anomala företeelser efter delningen försvunnit, inses, att skiftet i själva verket medfört en betydligt kraftigare arrondering än enbart en jämförelse mellan tablans två sista kolumner ger vid handen.

Backa by har sina inägor och ett hemskogsområde belägna i ett sammanhängande komplex invid Dalälven, ett par kilometer söder om Gustavs kyrka. Skifteslagets övriga ägor utgöras av dels ett hemskogsskifte cirka 200 meter från inägorna dels ock fäbodskog, belägen cirka 3 mil från byn invid gränsen till Silvbergs socken.

Försöksskiftet har omfattat byns inägor och därintill belägen hemskog. De skiftade ägorna innehålla följande ägoarealer:

Tomter och åker	246 hektar
Äng och odlingsmark	39 »
Avrösningsjord	35 »
Impediment	6 »

Summa 326 hektar.

Arealen öppen åker för de fastigheter, å vilka jordbruk bedrivs, varierar mellan 0.6 och 19 hektar.

Antalet delägare, som avsetts utflytta, utgör 4, av vilka 3 (ägototterna nr 8, 9 och 32) frivilligt åtagit sig att flytta och den fjärde (ägototten nr 18) utan sådant åtagande flyttats till utkanten av byns bebyggda område.

Av en härvid fogad tablå, bil. D,¹ framgår antalet hemman, vari varje delägare har del, samt antalet tomt- och åkerskiften till varje brukningsdel enligt nuvarande ägoinnehavet och enligt försöksskiftet. Av denna tablå framgår, att ägosammandragningen kunnat utföras på ett mera radikalt sätt än i fråga om Västanviks och Karlsarvets skifteslag. Detta betingas därav att Backa tillhör den södra dalabygdstypen med långt större brukningsdelar och enhetligare jordmån. Då denna trakt, mera likartad med sydligare landsdelar, i förevarande fråga ej tilldrager sig samma speciella intresse som Siljansbygden med dess egenartade förhållanden, har det ej ansetts nödigt föranstalta om reproduktion av Backakartan.

Såsom framgår av härvid fogad förteckning (bil. E²) över inkomna skiftesansökningar föreligga sådana från båda de skifteslag, som varit föremål för ifrågavarande försöksskiften.

I min skrivelse den 11 oktober 1924, vari föreslogs igångsättande av laga skiften på statens bekostnad, framhölls betydelsen av att såmedelst bereda befolkningen tillfälle att bedöma verkningarna av skiften, utförda med iakttagande, så långt möjligt, av de önskemål, som ligga befolkningen närmast om hjärtat, och i övrigt anpassade efter förhållandena i varje särskilt fall. Det är nog så, att man i skiftesfrågan alltjämt har att inom Dalarna räkna med avsevärt motstånd från stora delar av

¹ Bilaga D vid denna proposition.

² » E » » » .

befolkningen, ett motstånd, som på många håll riktar sig mot själva skiftet såsom medförande en med misstro motsedd rubbning i bestående förhållanden, åtgärden må vara kringgärdad med än så starka garantier i de för befolkningen särskilt ömtåliga punkterna, t. ex. utflyttnings- och kostnadsfrågan. Det icke minst svåra ledet i Dalautredningens arbete är att söka komma till rätta med ett sådant, utan grundval av objektiva skäl rest motstånd och bereda sinnena till större spontan mottaglighet för de blivande definitiva föreskrifterna. Att söka förmå dalabefolkningen att överge sin på sund konservatism grundade försiktighet i en så vittutseende fråga ingår däremot icke i utredningens program.

Jag kan ej underlåta att säga, att antalet inkomna ansökningar om laga skifte enligt 1925 års lag, 38, sett mot bakgrunden av hittills rådande uppfattning i dalaorterna, ter sig såsom överraskande stort. I själva verket hade jag ej vågat räkna med mer än omkring hälften såsom maximum. Då nu slutresultatet visat sig nå så långt utöver den djärvaste förhoppning, måste detta förvisso hälsas med tillfredsställelse. Bland de inkomna ansökningarna avse åtskilliga ett flertal skifteslag inom samma socken. Härvid tilldrager sig Mora med 11 ansökningar i främsta rummet intresse med hänsyn därtill att man utan överdrift torde kunna beteckna moramännens hittills intagna ståndpunkt i skiftesfrågan såsom föga ägnad att grundlägga förväntningar om ett så stort antal just från denna socken. Vad Sollerö socken beträffar, så avse de 9 därifrån inkomna ansökningarna i själva verket laga skifte å hela socknen. Även från Järna socken är antalet ansökningar, 7 — därav dock en först den 2 januari 1926 inkommen — påfallande stort. Om nu den i och för sig så glädjande anhopningen av ansökningar från en och samma socken skulle leda därtill, att ett flertal av dessa skifteslag komme att ställas utanför lagens tillämpning och därmed de förväntningar svikas, som kommit till uttryck i ansökningarna, fruktar jag, att den omsvägning i stämningen och det förtroende till det fortsatta arbetet i jordfrågan, varom det stora antalet ansökningar bär vittne, komme att slutligen resultera i ett återfall till den ståndpunkt, man gjort sig all möda att bortarbota. Över huvud skulle det väl ock kunna betecknas såsom en mindre lämplig hushållning med statsmedel att å ena sidan anslå betydande belopp för att söka få till stånd en »islossning» på ifrågasvarande område och å andra sidan rygga tillbaka för en relativt mindre betydande utgift, när man äntligen tycker sig kunna skönja ett resultat av alla ansträngningar inom rätkhåll. Det gäller nu att ej dämna upp igen.

Det bereder tydligtvis stora svårigheter att i detta tidiga stadium verkställa en tillnärmelsevis riktig uppskattning av kostnaderna för de sökta skiftena. Särskilt gäller detta utflyttningskostnaden och den jämförelsevis mindre betydande kostnaden för väganläggningar. Under hösten 1924 lät Dalautredningen med anlitande av sakkunnigt biträde verkställa en kalkyl över kostnaderna för flyttning av en medelstor, väl byggd och underhållen gård i Leksands socken av den där vanligen förekommande typen med bland annat ladugård av tegel, vattenledning och elektrisk belysning. Kostnaden uppskattades därvid till cirka 10,000 kronor. Man torde kunna räkna med att genomsnittskostnaden för en gårdsflyttning håller sig omkring detta belopp. Skulle i något skifteslag en dyrbarare flyttning komma i fråga, uppväges säkerligen merkostnaden därav att i de flesta fall mindre dyrbara gårdar få antagas företrädesvis bliva föremål för flyttning. I själva verket blir medelkostnaden för de vid försöksskiftena beräknade ut-

flyttningarna endast omkring 9,000 kronor. Med ganska stor visshet kan man utgå från att utflyttning ej blir erforderlig inom skifteslagen i Järna socken, där, liksom i allmänhet i Västerdalarna, gårdarna ligga tämligen spridda. I vilken omfattning utflyttning i övriga skifteslag kan bliva tillämpad, undandrar sig visserligen en förhandsberäkning, men härvid är att beakta, hurusom 1925 års lag i en av sina huvudpunkter bygger på den av dalaallmogens kända benägenhet för kvarboende i by betingade principen om regelmässigt förbud mot tvångsutflyttning.

Vid uppskattning av kostnaden för förrättningsmännen, inberäknat lösen för karta och handlingar, har man onekligen något fastare mark under fötterna. Ehuru även härvid många ovisshetsmoment föreligga, har denna kostnad, så gott det för närvarande låter sig göra, beräknats särskilt för vart och ett av de ifrågakomna skifteslagen, på sätt framgår av bifogade tablå, bil. E.¹ Kostnaderna bliva väsentligen beroende på delningsområdets storlek. I tablån anges de ägor, vilka med ledning av inhämtade upplysningar från de olika skifteslagen samt efter studium av skifteshandlingar och kartor ansetts sannolikt komma att i händelse av skifte bliva föremål för delning. I övrigt hava de kalkyler, som mera detaljerat kunnat verkställas beträffande de båda försöksskiftena, samt kostnaderna för tidigare utförda laga skiften lagts till grund för uppskattningen med tillbörligt iakttagande av sådana inverkan omständigheter som bland annat graden av ägosplittring, fastighetsväsendets tillstånd och vidlyftigheten av utesluten marks redovisning.

Då enligt 6 § i lagen de kostnader, som i nyssnämnda tablå approximativt beräknats till 661,000 kronor, skola i händelse av skifte gäldas av allmänna medel, må emellertid betonas, att dessa kostnader icke äro att betrakta som en av staten åtagen extra börda för ifrågavarande skiften i vidare mån än desamma överstiga vad staten komme att vidkännas redan på grund av de bestämmelser om statsbidrag till lantmäteriförrättningar, som gälla för landet i dess helhet. Enligt dessa bestämmelser kan delägare under vissa förutsättningar erhålla statsbidrag för laga skifte med belopp, motsvarande hälften av vad på hans ägolott belöper av lantmätarens arvode, inberäknat lösen för karta och handlingar. Till bestridande av kostnaderna för utflyttning och väganläggningar kan enligt nyssnämnda allmänna bestämmelser statsbidrag utgå med upp till hälften av kostnadsbeloppet. Då ovan berörda förutsättningar för statsbidrags utgående säkerligen äro i stor utsträckning till finnandes bland Dalarnas småbrukande befolkning, synes man med fog kunna antaga, att ungefärligen 40 procent av förutnämnda kostnadssumma, 661,000 kronor, kommit att med tillämpning av de allmänna bestämmelserna stanna å statsverket. Rätt sett inskränker sig då den kostnad, som bör särskilt påföras Dalarna, till cirka 396,000 kronor.

En fullt riktig uppfattning om statens ekonomiska uppoffring för ifrågavarande skiften erhålles för övrigt först om man ser frågan på längre sikt och tänker sig vad staten i en framtid kan komma att ikläda sig för de skiften, vilka, om de ej nu beviljas, dock förr eller senare tvinga sig fram. I utlåtande nr 116 vid 1914 års riksdag anförde jordbruksutskottet, att bilighetsskäl talade för ett fortskridande på den år 1909 inslagna vägen av en genom statens mellankomst möjliggjord, efter hand genomförd avlösnings av jordbrukets utgifter för lantmäteriförrättningar. Och man vet ej, om den utveckling, som allt sedan fortskridit i denna riktning, ännu avstannat. Men än vidare torde det väl knappast vara förmätet att vänta

¹ Bilaga E vid denna proposition.

sig, att även för framtiden statsbidrag för laga skiften i Dalarna skall tillmätas något frikostigare än vad som är fallet med övriga delar av riket. Redan den omständigheten att lagstiftningen ej kan fritagas från skuld till nu rådande missförhållanden ger skäl härför. Och inför en sådan utsikt te sig ju bestämmelserna i lagens 6 § än mindre avskräckande.

Först efter en mera ingående, på ort och ställe företagen undersökning låter det sig definitivt avgöras, om och i vad mån en rationell skifteslagsindelning kan anses kräva sammanslagning av två eller flera skifteslag, bland eller utom dem, från vilka ansökningar nu föreligga. Emellertid synes redan nu uppenbart, att ett laga skifte inom Sollerön bör omfatta samtliga byar i denna socken ävensom att Backa och Våbäcks byar i Gustavs socken böra skiftas gemensamt. Vidare är högst sannolikt, att Västanviks och Karlsarvets skifteslag i Leksands socken bör sammanslås med Grytnäs och Sundsnäs skifteslag i samma socken. Och slutligen har det uppgivits såsom av förhållandena påkallat, att inom Mora socken Oxberg och Gopshus samt inom Järna socken Storbyn, Myrbacka och Noret (jämte Utby, varifrån någon ansökning ej föreligger) inginge i gemensamt skifte. Om sammanslagningar i enlighet med det nu anförda komma till stånd, skulle, vid beslut enligt 3 § i lagen om förordnande av lantmätare i anledning av samtliga inkomna ansökningar, antalet laga skiften komma att uppgå till högst 25. Mycket sannolikt är, att ett eller annat skifte kommer att bortfalla på grund av bristande majoritet för dess företagande, men inför omöjligheten av att härutinnan för närvarande göra en tillförlitlig kalkyl torde försiktigheten bjuda att nu ej räkna med någon härav föranledd reduktion av antalet. I detta sammanhang må nämnas, att lagstadgad $\frac{2}{3}$ majoritet för skifte redan föreligger ifråga om Långlet i Mora och Backa i Gustavs socken.

Ett sådant maximalt laga skiften som 25 kan i själva verket ingalunda i och för sig anses såsom överdrivet stort. Man måste göra klart för sig, att det område av Dalarna, varom här är fråga, omfattar ej mindre än 32 socknar och att vid en traktvis skedd fördelning av skiftena man bort kunna räkna med i genomsnitt en förrättning för varje socken. Möjligheten att fylla den i propositionen nr 21 till 1925 års riksdag angivna förutsättningen om skiftenas nägorlunda jämna utspridande å olika trakter har emellertid på förhand självfallet varit begränsad av ansökningsmaterialet. Om materialet, sådant det nu slutgiltigt föreligger, kan sägas förete den typen att å ena sidan stora trakter, som eljest tvivelsutan skulle komma i åtnjutande av laga skiften, framstå såsom »vita fläckar», under det å andra sidan anhopning av ansökningar från andra trakter föreligger, synes det rent principiellt vid ansökningarnas bedömande vara riktigast att ej allt för rigoröst fasthålla vid fördelningssynpunkten. Detta desto hellre som den i lagens 1 § uppdragna ramen i allt fall ej kan anses sprängd därigenom att ett något större antal skiften kommer till stånd. Ett allmänt känt faktum är nämligen, att de på ett skifte inverkan förhållandena i Dalarna förete en så stor växling ej blott från socken till socken utan ock från by till by, att risken av studiematerialets knapphändighet ligger närmare till hands än den av dess överdrivna riklighet. I det föregående har jag redan varit i tillfälle att framhålla de viktiga psykologiska moment, som böra spela in vid ansökningarnas bedömande liksom ock att statens bidrag till själva arbetet synes böra stå i en viss proportion till vad staten visat sig villig pakosta redan för att animera till detta arbetes igångsättande.»

Lantmäteri-
styrelsen.

Lantmäteristyrelsen, som berett sig tillfälle till överläggning i ämnet med överlantmätaren i Kopparbergs län, har i ämnet anfört bland annat följande:

»Lantmäteristyrelsen vill livligt instämma i justitierådet Berglöfs uttalanden i fråga om laga skiftenas uppgift inom ifrågavarande bygder icke blott i avseende på ägornas arrondering utan även för åstadkommande av ordning och enkelhet i jordredovisningen. Såsom han framhållit, komma vid dessa skiften de av honom omförmälda båda linjerna — arronderingslinjen och den kamerala linjen — att sammansmälta till ett gemensamt mål eller bättre förhållanden i såväl bruks- som redovisningshänseende. Styrelsen är även ense med justitierådet Berglöf därutinnan, att vid laga skifte yppas möjlighet som aldrig eljest till ett radikalt sammanläggningsförfarande och därmed ock till förenkling av fastighetsväsendet.

Lösandet av den ena delen av uppgiften eller åstadkommande av bättre stadga och ordning i fråga om fastighetsväsendet har städse hittills ansetts vara ett huvudsakligen allmänt intresse. Man har därför också räknat med att staten skulle komma att bestrida kostnaderna för lösandet av denna uppgift. I denna del må erinras, att riksdagen år 1920 genom sin skrivelse nr 321 punkt 6 medgivit, att av anslaget till jordavsöndringar och ägostyckningar skulle få utgå hela arvodet till förrättningsmännen vid de i propositionen nr 235 till samma riksdag omförmälda utredningsförrättningarna i Kopparbergs län oberoende av ägarnas ekonomiska ställning.

Lantmäteristyrelsen utgår emellertid ifrån, att man förr eller senare måste gripa sig an med särskilda förrättningar eller åtgärder enbart med syfte att bringa ordning och reda i fastighetsförhållandena och att man i jämförelsevis stor utsträckning icke kommer att kunna avvakta den tidpunkt, då detta resultat kan vinnas genom företagande av laga skifte. Vilken lösning framtiden emellertid än må giva åt detta spörsmål, givet är emellertid, att det, såsom justitierådet Berglöf framhållit, gäller att taga i akt de tillfällen, som erbjuda sig att förknippa en dylik utredning med ett tillrättaläggande av förhållandena på marken.

I likhet med justitierådet Berglöf håller lantmäteristyrelsen före, att vid laga skiften uti ifrågavarande bygder utredningsarbetet kommer att kräva ett stort utrymme, och styrelsen tilltror sig även kunna uttala, att detta arbete ej sällan, i synnerhet då stora områden av skifteslagets mark icke medtagas i skiftet, i fråga om omfattning och kostnad — här åsyftas endast ersättning till förrättningsmännen — skall visa sig jämförbart med och även överstiga de övriga skiftesåtgärderna. I anslutning härtill kan med fog erinras om att kostnaderna för utförandet av de skilda åtgärderna kan betraktas såsom en jämförelsevis god mätare även av deras inbördes betydelse.

Om man emellertid utgår ifrån att staten under alla förhållanden förr eller senare måste åtaga sig kostnaderna för uppordnandet av jordförhållandena, om skifte ej komme till stånd, synes det åtminstone billigt, att dessa kostnader så att säga bokföras särskilt, då de förekomma i sammanhang med laga skifte. Det är helt naturligt omöjligt att exakt angiva kostnaderna för ifrågavarande fastighetsutredningar och det låter sig ej heller göra att med någon större säkerhet bestämma förhållandet mellan kostnaderna för fastighetsutredningarna i fråga om de byar och skifteslag, som finnas upptagna i bil. E vid justitierådet Berglöfs utlåtande, och

de av justitierådet Berglöf beräknade totala kostnaderna. Lantmäteristyrelsen tvekar emellertid icke att, vad angår nu ifrågavarande byar och skifteslag, genomsnittligt beräkna utredningskostnaderna till 30 procent av hela arvodet till förrättningsmännen.

Lantmäteristyrelsen har icke funnit anledning att framställa någon erinran i fråga om justitierådet Berglöfs kostnadsberäkningar, och gäller detta även hans antagande, att ungefärligen 40 procent av den av honom uppgivna totalkostnaden komme att stanna å statsverket vid tillämpning av nu gällande allmänna bestämmelser angående statsbidrag. Frågans innebörd i kostnads hänseende inskränker sig alltså till 30 procent av 661,000 kronor eller i runt tal till 200,000 kronor.

Hittills har lantmäteristyrelsen endast berört kostnaderna för ersättningen till förrättningsmännen och alltså icke den hälft av kostnaderna för utflyttningar och väganläggningar, som delägarna hava att bestrida vid laga skiften inom övriga delar av landet. Dessa kostnader äro givetvis omöjliga att någorlunda exakt beräkna. I fråga om desamma bör emellertid tagas i betraktande, att genom de särskilda bestämmelser, som meddelats i fråga om begränsning såväl av skiftenas omfattning som av utflyttningsskyldigheten, dessa kostnader bliva högst väsentligt reducerade i förhållande till vad som blivit fallet, om skiftena verkställdes i enlighet med de bestämmelser i berörda delar, vilka i allmänhet gälla inom landet. Denna reduktion anser sig styrelsen kunna uppskatta till hälften, och blir alltså följden, att den procentuella ökningen av statsbidraget uppväges av begränsningar i fråga om omfattningen och att man alltså här icke har någon kostnadsökning att räkna med. Huru än förhållandena komma att utveckla sig, är det dock icke tänkbart, att någon enda förrättning kommer att fortskrida så snabbt, att några utgifter för utflyttningar och väganläggningar komma att påkallas under budgetåret 1926—1927. Hänsyn till kostnaderna härför behöver således icke tagas vid beräkning av anslagsbehovet.

Skulle emellertid arbete med ägomätning och fastighetsutredning komma att redan från början av instundande sommar sättas i gång beträffande något större antal av ifrågavarande byar och skifteslag, torde den befintliga reservationen å anslaget till skifteslagsindelningen eller 82,038 kronor 62 öre knappast förslå. Om med anledning härav ett nytt anslag skall för ändamålet uppföras i riksstaten, uppkommer frågan om detta anslags natur. Genom 6 § i den särskilda lagen är redan bestämt vilka kostnader, som skola gäldas av allmänna medel, och efter det riksdagen blivit hörd i ämnet, tillkommer det Eders Kungl. Maj:t att besluta i fråga om antalet provskiften samt skiftenas omfattning. På grund härav och med hänsyn till de svårigheter, som möta att redan nu bedöma i vilken utsträckning skiften böra bringas i verkställighet samt kostnaderna för dessa, synes skäl finnas för att eventuellt nytt anslag gives naturen av förslagsanslag.

Det vill alltså se ut som om hänsyn till kostnaderna icke bör utgöra hinder för antagande av justitierådet Berglöfs förslag i hela dess utsträckning. För den händelse emellertid en begränsning anses böra ske med hänsyn till de uttalanden, som gjordes under förarbetena till den för ifrågavarande skiften gällande särskilda lagen, har lantmäteristyrelsen ansett sig böra företaga undersökning beträffande de särskilda skifteslagen. Härvid har styrelsen inhämtat, att, så vitt nu kan bedömas, jämförelsevis små utsikter förefinnas för majoritet bland delägarna för företagande av skifte

inom Nusnäs och Färnäs byar i Mora socken, inom byarna i Sollerö socken samt inom det skifteslag, som utgöres av Storbyn, Myrbacka, Noret och Utby i Järna socken. Under sådana förhållanden synes det icke saknas skäl att låta frågan om utfärdande av förordnande bero beträffande ovan nämnda skifteslag åtminstone någon tid framåt. Det synes lantmäteristyrelsen icke uteslutet, att man på detta sätt har större utsikter att befrämja en förändrad uppfattning hos delägarna än genom omedelbart avhållande av ett sammanträde, som kanske icke leder till skifte. Även storleken av skifteslagen samt kostnaderna och den tid, skiftena kunna antagas komma att kräva, föra med sig, att Färnäs by samt byarna i Sollerö socken ej kunna anses särskilt lämpliga såsom provskiften. Härtill kommer, att i Moratrakten, oberäknat nu nämnda byar, ansökningar föreligga från åtta skifteslag. Vad särskilt angår det skifteslag, som utgöres av Storbyn, Myrbacka, Noret och Utby i Järna socken, har observerats att ansökning icke föreligger från någon delägare i sistnämnda by.

Med avseende å det skifteslag, som utgöres av Morn och Vikarheden i Järna socken, förekommer, att ansökningen inkommit till länsstyrelsen i Kopparbergs län först den 2 januari 1926 samt att densamma avsänts från Järna först den 31 december 1925 eller samma dag, som ansökningen senast bort vara inkommen till länsstyrelsen.

Nu nämnda fem skifteslag innehålla enligt bil. E vid justitierådet Berglöfs utlåtande 34,072 tunnland och kostnaderna för skifte a desamma uppgå enligt samma bilaga till 297,000 kronor. Avdragas ovannämnda skifteslag, minskas arealen från 64,360 tunnland till 30,288 tunnland samt kostnaderna från 661,000 kronor till 364,000 kronor. Om med anledning av vad ovan förts detta belopp reduceras med 70 procent, inskränker sig kostnadsökningen till i runt tal endast 110,000 kronor.

Det är emellertid även ovisst, om beträffande samtliga ovan icke nämnda skifteslag den stadgade majoriteten för skifte kan ernås. Detta torde i synnerhet vara fallet beträffande Oxberg och Gopshus, Vinäs och Kråkberg i Mora socken samt Hagen i Floda socken. Därest med hänsyn till kostnaderna ytterligare inskränkning anses böra ske, torde ovanberörda förhållande lämpligen böra föranleda, att med beslut om förordnande av lantmätare att företaga dessa förrättningar även bör tills vidare anstå intill dess klarhet vunnits i vilken utsträckning laga skifte kommer till utförande beträffande återstående 16 skifteslag.

Ovan sist omnämnda fyra skifteslag omfatta en areal av 4,340 tunnland, och skiftena å desamma beräknas kosta 72,000 kronor. Avdragas även dessa skifteslag, återstå 16 skifteslag med en areal av 25,948 tunnland och en beräknad kostnad av 292,000 kronor eller, efter reduktion med 70 procent, i runt tal 90,000 kronor.

Den gruppering lantmäteristyrelsen ovan gjort av de olika byarna eller skifteslagen framgår av härvid fogad bil. F¹.»

Härefter har lantmäteristyrelsen till behandling upptagit frågan om anskaffande av erforderliga arbetskrafter för ifrågavarande ändamål. Redogörelse härför torde emellertid icke behöva lämnas i detta sammanhang.

¹ Bilaga F vid denna proposition.

Det relativt stora antalet inkomna ansökningar om skiftesförrättningar, däribland från trakter, där förut särskilt stort motstånd rests mot förändringar i skiftesförhållandena, synes giva vid handen, att, såsom också av justitierådet Berglöf framhållits, en omsvängning skett i den uppfattning i frågan, som förut kommit till synes i Dalarna, något som givetvis måste hälsas med största tillfredsställelse.

Departements-
chefen.

När det gäller att taga ståndpunkt till frågan om omfattningen av den skiftesverksamhet, vartill de inkomna ansökningarna må föranleda, möta vissa vanskligheter, bland annat på grund av svårigheten att nu bilda sig en någorlunda exakt uppfattning om därmed förenade kostnader. Innan jag ingår på kostnadsfrågan, torde jag emellertid något få uppehålla mig vid de riktlinjer i fråga om verksamhetens omfattning, som — på sätt förut nämnts — framlades vid 1925 års riksdag. Enligt dessa riktlinjer, som avsågo en traktvis skeende fördelning av skiftena, lär väl ligga närmast till hands att i genomsnitt räkna med ett skifte inom varje av de 11 socknar, från vilka ansökningar inkommit.

Justitierådet Berglöf har emellertid anfört, att det principiellt vid ansökningarnas bedömande syntes riktigast att ej alltför rigoröst fasthålla vid fördelningssynpunkten, utan att ett något större antal skiften borde kunna komma till stand. I sådant avseende har justitierådet Berglöf framhållit, att de på ett skifte inverkan förhållandena i Dalarna företedde en så stor omväxling ej blott från socken till socken utan ock från by till by, att risken av studiematerialets knapphändighet läge närmare till hands än den av dess överdrivna riklighet. Med hänsyn härtill och till angelägenheten att söka förebygga ett återfall till den ståndpunkt, ortsbefolkningen å vissa håll förut intagit i fråga om skiftesförhållandena, har justitierådet Berglöf såsom ovan nämnts hemställt, att Kungl. Maj:t måtte utgå ifrån att samtliga ansökningar skulle bli beviljade.

Ehuru jag till fullo behjärtar de synpunkter, som framhållits av justitierådet Berglöf, måste jag dock hysa synnerligen starka betänkligheter mot beviljande av laga skiften i den utsträckning, som justitierådet Berglöf ifrågasatt.

Fremst är måhända att beakta att, då fråga är om provskiften, vilka skola lämna erfarenheten för en blivande lagstiftning, man måste se till, att de ej igångsättas i sådan omfattning, att erforderlig personal saknas för deras skyndsamma bedrivande och därigenom hela ändamålet med deras företagande förfelas. Men härtill kommer nödvändigheten av att hålla skiftesverksamheten inom en måttlig kostnadsram. Vid övervägande av olika synpunkter har jag stannat vid, att antalet skiften bör beräknas till omkring 12. På så sätt skulle skiftena kunna — i överensstämmelse med 1925 års riktlinjer — fördelas så, att ett skifte komme till utförande inom varje socken, dock med undantag för Sollerö socken, vilken med hänsyn till omfattning och kostnader ej bör ifrågakomma och där, enligt vad lantmäteristyrelsen anfört, utsikt till ernående av vederbörlig majoritet icke synes förefinnas; där-

jämte skulle inom vardera av de socknar, varifrån de talrikaste ansökningarna föreligga, nämligen Mora och Järna, kunna verkställas ytterligare ett skifte. Uteslutet skulle — vid en sådan beräkning — ej heller vara, att antalet skiften inom sistnämnda båda socknar kunde än vidare ökas, i den mån det må visa sig, att inom annan socken ej står att ernå den bestämda majoriteten för skiftes verkställande.

Mot en sådan anordning som den av mig ifrågasatta synes icke kunna resas någon saklig anmärkning för bristande överensstämmelse med de av departementschefen 1925 uppdragna linjerna för skiftesverksamhetens omfattning, då nämligen, i den mån inom samma socken komma att beviljas två eller eventuellt flera laga skiften, skifteslagen givetvis komma att väljas så, att fördelningen verkligen blir gjord traktvis och med hänsyn tagen till de i skiftesavseende väsentliga skiljaktigheter, som må förefinnas.

Att angiva kostnaderna för skiftesverksamhetens bedrivande i den omfattning, som av mig sålunda förordats, möter, såsom jag förut antytt, synnerligen stora svårigheter. Beträffande själva lantmäterikostnaderna har genom Dalautredningen verkställts viss beräkning, enligt vilken dessa kostnader för samtliga sökta skiften skulle uppgå till 661,000 kronor. Med ledning av den av Dalautredningen sålunda gjorda beräkningen kan man erhålla en rätt god uppfattning angående den lantmäterikostnad, som skulle medföras av skiftesverksamhetens bedrivande i den av mig förordade begränsade omfattningen, ehuru även denna uppskattning måste bliva svävande, då det — med hänsyn till ovissheten om eventuell majoritet för skifte — icke låter sig nu med bestämdhet avgöras, vilka laga skiften, som må komma till utförande, liksom det ej heller är möjligt att nu bedöma omfattningen av de särskilda skiftena. Om man emellertid räknar med två skiften inom vardera av Mora och Järna socknar samt med ett skifte inom en var av Ore, Rättviks, Aspeboda, Gustavs, Siljansnäs, Leksands, Åls och Floda socknar och därvid förslagsvis förutsätter bifall, vad beträffar Mora socken, till ansökningarna från Garsås och Vika skifteslag och, vad beträffar Järna socken, till ansökningarna från Skamheds och Hulåns samt Skälö skifteslag, skulle lantmäterikostnaderna enligt Dalautredningens beräkning ställa sig sålunda:

Socken	Skifteslag	Av Dalautredningen antagen areal mark, som skulle ingå i skifte. Tunmland.	Av Dalautredningen beräknade kostnader till lantmätare och gode män. Kronor.
Ore	Östansjö och Östanvik	7,292	40,000
Mora	Garsås	1,980	25,000
"	Vika	2,901	35,000
Rättvik	Stumsnäs	1,200	15,000
Aspeboda	Vallmora och Billingsnäs	1,211	7,000
Gustavs	Backa och Våbäck	1,091	9,000
Siljansnäs	Hallen, Backbyn och Näsbyggebyn	1,856	28,000
Leksand	Västanvik, Karlsarvet, Grytnäs och Sundsnäs	2,436	32,000
Ål	Östra Insjön	244	5,000
Floda	Sunnanbyn, Tallriset och Forsgårdet ...	660	15,000
Järna	Skamhed och Hulån	2,444	20,000
"	Skålö	851	15,000
		Summa	246,000

Sammanlagda lantmäterikostnaden skulle alltså under angivna förutsättningar bli 246,000 kronor.

I fråga om denna kostnad må emellertid i detta sammanhang erinras, hurusom viss del därav, nämligen den, som belöper å det i skiftesförrättningar, sådana de av Dalautredningen avsetts utförda, ingående kamerala utredningsarbetet, motsvarar de planerade utredningsförrättningar, vilka omnämndes i propositionen nr 235 till 1920 års riksdag och beträffande vilka nämnda års riksdag (skrivelse nr 321 punkt 6) medgav, att av anslaget till jordavsöndringar och ägostyckningar skulle få utgå hela arvodet till förrättningsmännen, oberoende av ägarnas ekonomiska ställning. Lantmäteristyrelsen har beräknat kostnaderna för detta utredningsarbete till 30 procent av lantmäterikostnaderna. Vid uppskattning av den direkta kostnaden för laga skiftena torde rimligen dessa 30 procent icke böra medräknas. Vid sådan uppskattning synes vidare — detta i anslutning till vad som förekom vid förslaget framläggande vid 1925 års riksdag — från kostnaden böra dragas ett belopp, motsvarande vad ändock skulle utgå enligt de allmänna reglerna för statsbidrag till lantmäteriförrättningar, av justitierådet Berglöf beräknat till 40 procent av kostnaderna. Det belopp, som efter avdrag i enlighet härmed skulle vara att anse som kostnad, direkt hänförlig till de särskilda bestämmelserna rörande statsbidrag till ifrågavarande skiften, skulle då uppgå till omkring 103,000 kronor.

Vad härefter beträffar kostnaderna för utflyttningar, låter sig nu icke göra att verkställa någon närmare beräkning därav. Viss ledning i detta avseende torde dock kunna hämtas av en utav Dalautredningen föranställd uppbihang till riksdagens protokoll 1926. 1 saml. 108 häft. (Nr 131)

skattning av kostnaderna för utflyttning av en medelstor gård i dessa trakter. Denna uppskattning visar en kostnad av 10,000 kronor. Vid vartdera av de två försöksskiften, som av Dalautredningen verkställets, nämligen i Västanvik och Karlsarvet, Leksands socken, samt i Backa, Gustavs socken, hava förekommit fyra utflyttningar. Medelkostnaden för utflyttning i dessa skifteslag uppgår i själva verket icke till mera än 9,000 kronor. Vad beträffar Järna socken lär man, såsom av justitierådet Berglöf anförts, icke behöva räkna med några utflyttningar.

Beträffande kostnaderna för väganläggningar är det likaledes omöjligt att nu göra en någorlunda exakt beräkning.

I detta sammanhang torde emellertid böra hänvisas till vad lantmäteristyrelsen i det avgivna utlåtandet anført därom, att genom de särskilda bestämmelser, som meddelats i fråga om begränsning såväl av skiftenas omfattning som av utflyttningsskyldigheten, kostnaderna för väganläggningar och utflyttningar bliva högst väsentligt reducerade i förhållande till vad som blivit fallet, om skiftena verkställets i enlighet med de bestämmelser i berörda delar, vilka i allmänhet gälla inom landet. Denna reduktion har lantmäteristyrelsen uppskattat till hälften, vadan alltså det förhållande att statsbidraget vid de nu förevarande skiftena avser hela kostnaden, skulle uppvägas av begränsningar i fråga om omfattningen, så att man icke hade någon kostnadsökning att räkna med.

Det är uteslutet, att skiftes utförande ens i något fall kan fortskrida så snabbt, att något belopp för utflyttningar och väganläggningar behöver beräknas för budgetåret 1926—1927. För själva lantmäterikostnaderna däremot måste — då det givetvis är angeläget att skiftesverksamheten igångsättes snarast möjligt — medel finnas tillgängliga för budgetåret 1926—1927.

Härför torde, såsom av mig anfördes till statsrådsprotokollet vid årets statsverksproposition, lämpligen böra tagas i anspråk den behållning, uppgående för närvarande till 82,131 kronor 62 öre, som uppkommit å det å 1920 och 1921 års riksstat anvisade reservationsanslaget till åtgärder för skifteslagsindelning i vissa delar av Kopparbergs län, vilken behållning, sedan kommissionen för Dalarnas indelning i skifteslag numera definitivt upphört, icke kan komma till användning för därmed avsett ändamål.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att, i huvudsaklig överensstämmelse med vad ovan anförts, ett antal av högst 12 laga skiften må verkställas enligt lagen den 30 april 1925 (nr 102) rörande vissa laga skiften inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län, samt

att det belopp, som vid utgången av budgetåret 1925—1926 må kvarstå å reservationsanslaget till åtgärder för skifteslagsindelning i vissa delar av Kopparbergs län, må användas till bestridande av de kostnader för dessa skiften, som jämlikt sagda lag skola gäldas av allmänna medel.

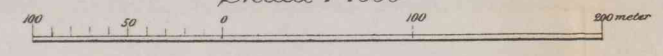
Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Vid protokollet:
Hugo Nordlander.

KARTA
över
den huvudsakliga inäggjorden till
VÄSTANVIKS OCH KARLSARVETS
SKIFTESLAG
i *Leksands socken.*

Kartan utvisar nuvarande indelningen av den å
kartan upptagna åkerjorden samt tomtområdet.

Skala 1:4000

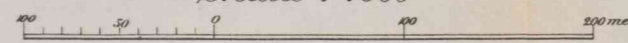

S i l j a n

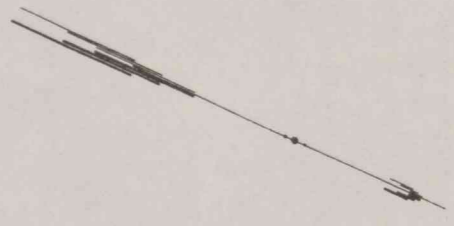
KARTA
 över
 den huvudsakliga inäggjorden till
VÄSTANVIKS OCH KARLSARVETS
 SKIFTESLAG
 i *Leksands socken.*

Kartan utvisar ägindelningen enligt
 ett år 1925 verkställt försöksskifte å
 skifteslagets tomter och åkerjord.

Skala 1:4000

Åkerö och Styr sjöbo ägor

S i l j a n

Bilaga C.

Uppgift å antalet tomt- och åkerskiften till varje ägolott före och efter försöksskiftet i Västansviks och Karlsarvets skifteslag samt antalet hemman, varilottens ägare har del.

Litt. åsatt vid skiftet	Antal hemman, varilottens ägare har del	Antal tomt och åkerskiften		Litt. åsatt vid skiftet	Antal hemman, varilottens ägare har del	Antal tomt- och åkerskiften	
		innehaft före skiftet	tilldelats vid skiftet			innehaft före skiftet	tilldelats vid skiftet
HP	1	2	2	AY	4	18	4
AA	2	5	3	AZ	4	3	3
Fc	1	1	1	BA	2	6	4
HF	1	1	1	BB	2	1	1
AB	2	5	3	BD	2	7	4
AC	3	9	3	BE	3	2	2
AD	2	2	2	BF	4	5	4
IFa	1	3	1	BG	4	3	3
AE	4	8	3	HE	1	5	2
IFa	1	3	1	BH	7	12	3
AF	5	6	3	IC	1	1	1
AG	4	9	5	O ¹ b	1	1	1
II Da	1	1	1	VE	1	1	1
AH	4	7	4	BI	4	9	1
IHH	1	1	1	BK	2	4	2
AI	3	5	2	IR	1	2	2
IEa	1	1	1	IIA	1	1	1
AK	2	4	1	BL	3	5	1
IIQ	1	1	1	BM	3	3	3
AL	2	10	3	IX	1	2	2
II	1	1	1	IIP	1	1	1
AM	3	16	4	BN	6	7	3
AN	3	6	3	BO	7	14	1
AO	4	5	3	BP	4	4	3
IEa	1	1	1	IVE	1	5	2
AP	2	4	2	IFb	1	1	1
IDa	1	2	1	BS	2	3	2
AR	3	10	5	BT	2	5	2
AS	16	12	4	BU	8	10	3
AT	5	8	2	BV	5	16	5
AU	4	5	3	III E	1	4	1
O ¹ a	1	1	1	BX	3	12	2
IB	1	4	2	III U	1	2	1
IFb	1	1	1	BY	3	2	1
AV	3	7	3	BZ	3	5	1
AX	4	10	3				

Bilaga D.

Uppgift å antalet tomt- och åkerskiften till varje ägolott före och efter försöksskiftet i Backa skifteslag samt antalet hemman, vari lottens ägare har del.

Ägolottens nummer	Antal hemman, vari ägolottens ägare har del	Antal tomt- och åkerskiften		Ägolottens nummer	Antal hemman, vari ägolottens ägare har del	Antal tomt- och åkerskiften	
		innehaft före skiftet	tilldelats vid skiftet			innehaft före skiftet	tilldelats vid skiftet
1	8	7	2	20	1	4	1
2	3	1	1	21	1	3	2
3	5	15	2	22	1	1	1
4	7	15	2	23	1	1	1
5	3	6	2	24	1	3	1
6	1	3	1	25	3	1	1
7	6	10	2	26	1	1	1
8	6	15	1	27	1	3	1
9	3	9	2	28	1	2	1
10	5	7	2	29	3	4	1
11	1	1	1	30	5	3	3
12	1	3	1	31	1	3	1
13	3	7	2	32	2	3	1
14	3	7	1	33	1	1	1
15	2	2	1	34	3	7	2
16	4	10	2	35	2	2	1
17	1	3	1	36	3	8	1
18	1	5 ¹	1	37	1	1	1
19	1		2				

¹ Ägolotterna nr 18 och 19 hava före skiftet hävdats gemensamt.

Bilaga E.

Tablå över inkomna ansökningar om laga skifte enligt 1925 års lag.

Skifteslagets namn	Delningsområde	A r e a l				Beräknad kostnad till för- rättnings- männen
		åker	slog	od- lings- och skogs- mark	Summa	
		tunnl.	tunnl.	tunnl.	tunnl.	kronor
<i>Ore socken.</i>						
Östansjö o. Östanvik	Heminägorna och hemskogen	205	432	6,655	7,292	40,000
<i>Mora socken.</i>						
Oxberg	Heminägorna jämte stängflång	—	—	—	1,115	12,000
Gopshus	» » »	59	117	100	276	5,000
Östnor	Heminägorna jämte undantaget in- vid dessa	209	238	324	771	12,000
Långlet	Inägorna vid byn och fåbodestället Eldris	67	37	13	117	4,000
Garsås	Alla ägor utom utskogen	140	540	1,300	1,980	25,000
Vika	Heminägorna och hemskogen	363	568	1,970	2,901	35,000
Bonäs	Heminägorna	—	—	—	700	25,000
Nusnäs	Inägorna vid byn samt fåbodeställena Fudal och Nybodarna ävensom hem- skogen	329	1,025	3,000	4,354	40,000
Vinäs	Inägorna vid byn och fåbodestället Berihol samt den del av hemskogen, som ligger intill byn	219	181	700	1,100	20,000
Färnäs	Alla ägor utom utskogen vid Skur- åsen	477	1,303	10,276	12,056	75,000
Kräkberg	Heminägorna och hemskogen	142	141	826	1,109	20,000
<i>Rättviks socken.</i>						
Stumsnäs	Heminägorna jämte stängflång	160	638	402	1,200	15,000
<i>Aspeboda socken.</i>						
Vallmora och Bil- lingsnäs	Alla ägor	107	75	1,029	1,211	7,000
<i>Gustavs socken.</i>						
Våbäck	Hemägorna	—	—	—	336	5,000
Backa	»	—	—	—	755	4,000
<i>Sollerö socken.</i>						
Socken	Ön och hemfåbodarna med intill de- samma liggande skog	—	—	—	15,000	150,000

Skifteslagets namn	Delningsområde	A r e a l				Beräknad kostnad till förrättningsmännen
		åker	slog	odlings- och skogs- mark	Summa	
		tunnl.	tunnl.	tunnl.	tunnl.	kronor
<i>Siljansnäs socken.</i>						
Hallen, Backbyn o. Näsbyggebyn	Heminägorna och hemskogen	230	642	984	1,856	28,000
<i>Leksands socken.</i>						
Grytnäs o. Sundsnäs	Heminägorna och hemskogen	103	332	533	968	15,000
Västanvik o. Karlsarvet	» » »	259	699	510	1,468	17,000
<i>Åls socken.</i>						
Östra Insjön	Hemägorna jämte inom dessa belägna, främmande byar tillhörig jord	27	56	161	244	5,000
<i>Floda socken.</i>						
Hagen	Heminägorna jämte stängfång	—	—	—	740	15,000
Sunnanbyn, Tallriset o. Forsgårdet	» » »	—	—	—	660	15,000
<i>Järna socken.</i>						
Skamhed o. Hulån	Heminägorna och hemskogen till Skamhed samt heminägorna till Hulån	262	222	1,960	2,444	20,000
Storbyn	Heminägor, odlingsland och hemskog	83	41	859	983	10,000
Myrbacka	Heminägor och nyodlingar	—	—	—	742	8,000
Noret	» » »	—	—	—	639	8,000
Skålö	» » »	—	—	—	851	15,000
Utsälje	» » »	—	—	—	194	5,000
Morn o. Vikarheden	» » »	—	—	—	298	6,000
Summa						661,000

Bilaga F.

Förslag

till gruppering av föreliggande ansökningar till laga skiften enligt lagen den 30 april 1925 (nr 102) rörande vissa laga skiften inom Kopparbergs län.

Socken	Skifteslag	Av Dalautredningen antagen arealmark, som skulle ingå i skifte. Tunnland	Av Dalautredningen beräknade kostnader till lantmätare och gode män. Kronor	Summa kostnader
		Grupp 1.		
<i>Ore</i>	Östansjö och Östanvik	7,292	40,000	40,000
<i>Mora</i>	Östnor	771	12,000	
	Långlet	117	4,000	
	Garsås	1,980	25,000	
	Vika	2,901	35,000	
	Bonäs	700	25,000	101,000
<i>Rättvik</i>	Stumsnäs	1,200	15,000	15,000
<i>Aspeboda</i>	Vallmora och Billingsnäs	1,211	7,000	7,000
<i>Gustavs</i>	Backa och Våback	1,091	9,000	9,000
<i>Siljansnäs</i>	Hallen, Backbyn och Näsbyggebbyn ..	1,856	28,000	28,000
<i>Leksand</i>	Västankvik, Karlsarvet, Grytnäs och Sundsnäs	2,436	32,000	32,000
<i>Åt</i>	Östra Insjön	244	5,000	5,000
<i>Floda</i>	Sunnanbyn, Tallriset och Forsgårdet	660	15,000	15,000
<i>Järna</i>	Skamhed och Hulån	2,444	20,000	
	Skålö	851	15,000	
	Utsälje	194	5,000	40,000
Summa	16 skifteslag	25,948		292,000
		Grupp 2.		
<i>Mora</i>	Oxberg och Gopshus	1,391	17,000	
	Vinäs	1,100	20,000	
	Kråkberg	1,109	20,000	57,000
<i>Floda</i>	Hagen	740	15,000	15,000
Summa	4 skifteslag	4,340		72,000
		Grupp 3.		
<i>Mora</i>	Nusnäs	4,354	40,000	
	Färnäs	12,056	75,000	115,000
<i>Sollerön</i>	Hela ön samt hemfabodarna med intilliggande skogsmark	15,000	150,000	150,000
<i>Järna</i>	Mörn och Vikarheden	298	6,000	
	Storbyn, Myrbacka, Noret och Utby...	2,364	26,000	32,000
Summa	5 skifteslag	34,072		297,000
Totalt	25 skifteslag	64,360		661,000